

1

ΑΞΑΦΝΑ κρατάει στα χέρια του ένα όπλο. Την προηγούμενη κιόλας στιγμή τρώγαμε πατάτες, τ' ορκίζομαι. Σχεδόν χωρίς να βγάζουμε μιλιά. Η αδερφή μου φλυαρούσε. Ως συνήθως. Έλεγε ο πατέρας μου, «δεν μπορεί να το βουλώσει αυτή η τσούπρα». Μα εκείνη συνέχιζε να φλυαρεί. Ήταν αγαθή, πρόσχαρη, λίγο χαζούλα, διασκεδαστική και καλότροπη. Στο σχολείο έμενε πίσω σε όλα τα μαθήματα. Δεν αντιλαμβανόταν τότε ο ρυθμός της αναπνοής του πατέρα μου άλλαζε, τότε το βλέμμα του προμήνυε ότι θα μας ξυλοφόρτωνε. Μίλαγε χωρίς σταματημό. Εγώ ήμουν πάντα σε επιφυλακή, δεν ήμουν ποτέ μου ήσυχη, ζούσα διαρκώς με τον φόβο κολλημένο στο πετσί μου. Έβλεπα τη δειλία της μητέρας μου, τη βλακεία και τη βαναυσότητα του πατέρα μου. Έβλεπα την ανεξικακία της αδερφής μου. Τα έβλεπα όλα. Και ήξερα πως δεν ήμουν από την ίδια στόφα με κείνους. Το δικό μου αδύναμο σημείο ήταν η περηφάνια. Η περηφάνια με κράτησε όρθια και ζωντανή. Αλλά μου έκανε και ζημιά. Ήμουν παιδούλα. Καταλάβαινα χωρίς να ξέρω.

Κάθε φορά οι ίδιες σκηνές, ίδιες κι απaráλλαχτες. Ο πατέρας μου επέστρεφε ύστερα από μια μέρα στους δρόμους. Έζεχνε αλκοόλ. Αν καθόταν στο σαλόνι, στον φθαρμένο δερμάτινο καναπέ, κι αν τον έπαιρνε ο ύπνος, ξέραμε και οι τρεις πως θα είχαμε την ησυχία μας για μερικές ώρες. Αν, όμως, καθόταν φαρδύς πλατύς σε μια από τις καρέκλες της κουζίνας κι αν έπαιρνε μαχαίρι για ν' ανοίξει

καρύδια ή για να κόψει τυρί –κάποιο από αυτά τα τυριά που πάλι-
ωνε στο υπόγειο με το χωμάτινο πάτωμα– τότε δεν γλιτώναμε.
Ήταν θλιβερά κοινότοπο όλο αυτό. Το ίδιο τετριμμένο σενάριο,
στο οποίο καθένας και καθεμιά έπαιζε τον ρόλο για τον οποίο προ-
οριζόταν. Σε καμία περίπτωση δεν υπήρχε η αποστασιοποίηση του
απλού παρατηρητή, της απλής παρατηρήτριας. Μπαίναμε και οι
τέσσερις στον ίδιο χορό και βάζαμε τα πόδια μας στην προσδιορι-
σμένη θέση. Δεν είχαμε ούτε τη συνειδητοποίηση ούτε την απερι-
σκεψία να διακινδυνεύσουμε έναν άλλο βηματισμό.

Αφορμή μπορεί να ήταν το κρέας του ραγού που είχε ίνες, ένα
παραπανίσιο μοσχοκάρφι, ένα φύλλο δάφνης το οποίο παραήταν
σκληρό, ένα παραβρασμένο καρότο, τα κρεμμύδια που είχαν κοπεί
σε πιο μεγάλα κομμάτια απ' το κανονικό. Μπορεί να ήταν η βροχή
ή η αποπνικτική ζέστη στην καμπίνα του φορτηγού του. Μπορεί
να ήταν ένα τίποτα. Κι έτσι άρχιζαν όλα. Οι κραυγές, ο φόβος, τα
προστυχόλογα, ένα ποτήρι που γίνεται θρύψαλα πάνω στον τοίχο,
ένα χαστούκι στο πρόσωπο της αδερφής μου ή της μητέρας μου.
Έτρεχα να χωθώ κάτω απ' το τραπέζι· συντόνιζα τα βήματά μου με
τον ρυθμό εκείνου του οικογενειακού χορού, που πάρα πολύ καλά
είχα μάθει. Η μητέρα μου έπεφτε κάποιες φορές κουλουριασμένη
στο πάτωμα, μπροστά μου. Τα μάτια της, γεμάτα φόβο, ήταν σαν
να φώναζαν «φύγε»· το έβαζα στα πόδια κι έμπαινα κάτω απ' το
κρεβάτι. Να βλέπω, να παρατηρώ. Να ζυγίζω την κατάσταση. Να
μείνω ή να φύγω τρέχοντας; Μα δίχως ποτέ να κλείνω τ' αυτιά μου.
Η αδερφή μου έκλεινε τα δικά της με τις παλάμες. Εγώ ήθελα να
αφουγκράζομαι. Για να εντοπίσω κάποιον ήχο ο οποίος θα υποδεί-
κνυε ότι αυτήν τη φορά τα πράγματα ήταν πολύ πιο σοβαρά. Ήθε-
λα ν' ακούω τις λέξεις· κάθε λέξη: Παλιοπουτάνα, τσουλά, μέσα απ'
τα σκατά σε έβγαλα, είδες τι άσχημη που είσαι, θα σε σκοτώσω,
μαλακισμένη! Πίσω από τις λέξεις το μίσος, η μιζέρια, η ντροπή. Κι
ο φόβος. Είχαν σημασία οι λέξεις. Έπρεπε να τις ακούσω όλες. Κι
επιπλέον, έπρεπε ν' ακούσω τον επιτονισμό τους. Από σκηνή σε

σκινή κατάφερνα να διακρίνω αν εκείνος παραήταν μεθυσμένος ή κουρασμένος για να το πάει μέχρι τέλους, δηλαδή για ν' αρχίσει να βαράει. Αν οι δυνάμεις του κόντευαν να εξαντληθούν ή αν είχε ακόμα τη δύναμη να στριμώξει τη μητέρα μου στον τοίχο ή πάνω σε κάποιο έπιπλο και να τη χτυπήσει.

Καταλάβαινα, επίσης, πότε πρόσθετε στη φωνή του ψεύτικη γλυκύτητα. Οι διακυμάνσεις της μου ενέπνεαν τρόμο. Και δεν ξέρω ούτε πώς ούτε γιατί κατόρθωνε να ναρκώνει τη μητέρα και την αδερφή μου αυτή η ψεύτικη γλυκύτητα. Πώς ήταν δυνατόν να πιστεύουν ότι ακόμα και τα τσακίσματα της φωνής του ήταν κάτι άλλο από προανάκρουσμα του μίσους του. Είχαν την πεποίθηση, είχαν προπάντων την ελπίδα, πως εκείνο το βράδυ θα ξεφεύγαμε. Ίσως το να ξέρουν ήταν ακόμα χειρότερο. Είχα την αίσθηση πως ήμουν συνεργός του. Προέβλεπα τι θα συμβεί και για να απομακρυνθώ προφασίζομουν ότι είχα να τελειώσω τα μαθήματά μου. Ή μάζευα ολοταχώς το τραπέζι, ώστε να ελαφρώσει από τα αντικείμενα που εκείνος θα μπορούσε να μας πετάξει στο κεφάλι. Το χειρότερο ήταν τα μπουκάλια. Τα εκσφενδόνιζε στους τοίχους κι έπρεπε να σκύψεις για να τα αποφύγεις. Με πτοούσε το βάρος της εμαγέ καράφας μέσα στην οποία η μαμά έφτιαχνε το σιρόπι. Κατάφερα να κλέψω ένα πλαστικό δοχείο από κάποιο πολυκατάστημα. Είχαμε πάει για ψώνια, εκείνη κι εγώ. Στον κρόταφο, στις ρίζες των μαλλιών, η μητέρα μου είχε ράμματα εξαιτίας ενός θραύσματος από μια διαολεμένη μποτίλια· στον γιατρό είπε ότι έπεσε άσχημα. Έβρισκα πως τα μαλλιά της ήταν εξαίσια. Ίσια και πυκνά. Όχι όπως τα δικά μου. Μου άρεσε πολύ να τα χαϊδεύω· κούρνιαζα πλάι της όσο εκείνη έπλεκε και διάβαζε. Τύλιγα γύρω από τον δείκτη μου μια τούφα απ' τα μαλλιά της με τις καραμελένιες ανταύγειες. Τα δικά μου μαλλιά δεν είχαν ανταύγειες· ήταν σκούρα, άκαμπτα και θαμπά. Ανακατεμένα και πάντα δίχως λάμψη. Μερικές φορές ακουμπούσα τη μύτη μου στα μαλλιά της κι ανάσαινα το άρωμά τους κλείνοντας τα μάτια. Μου έλεγε ντροπαλά να στα-

ματήσω. Ένωθε αμήχανα που μπορούσα να τη βρίσκω όμορφη.

Στο εμπορικό κέντρο μεταχειρίστηκα διάφορα τεχνάσματα για ν' αγοράσει εκείνο το πλαστικό δοχείο των *εννιά κι ενενήντα* φράγκων, το οποίο δεν θα μας τραυμάτιζε αν το εκσφενδόνιζε πάνω μας. Ήταν υπερβολικά ακριβό, καθότι αυτός μας περνούσε από έλεγχο και για το τελευταίο φράγκο που ξοδεύαμε. Η μητέρα μού το αρνήθηκε. Δυο μέρες αργότερα, ενώ με είχε στείλει να πάρω βούτυρο και πολέντα, κατόρθωσα να κλέψω την καράφα και να την κρύψω μέσα στο σακίδιο πλάτης που έπαιρνα μαζί μου στο σχολείο. Ίδρωνα στο ταμείο και η καρδιά μου χτυπούσε σαν τρελή, αλλά τα είχα καταφέρει. Όταν καμαρωτή ακούμπησα την καράφα πάνω στο ξύλινο τραπέζι, το οποίο έφερε τα ίχνη της βίαιης συμπεριφοράς του πατέρα μου, κοίταξα τη μητέρα μου στα μάτια. «Πώς πλήρωσες;». Το είχα προβλέψει· σταμάτησα στον δρόμο, λέρωσα το δοχείο με χρώματα, το χάραξα μ' ένα χαλικάκι κι έπειτα το ξέπλυνα στη στέρνα του χωριού. «Η μητέρα της Σοφί ετοιμαζόταν να την πετάξει· της είπα ότι έψαχνα μια τέτοια καράφα για να τη χρησιμοποιώ στη ζωγραφική και μου τη χάρισε». Τούτη η στιγμή που λες ένα ψέμα. Μια στιγμή μετέωρη, ένα κλάσμα του δευτερολέπτου. Τα πράγματα μπορούν εξίσου να πάρουν τη μία ή την άλλη τροπή. Ήξερα να κοιτάζω με βλέμμα σταθερό κι ασάλευτο, γεμάτο αφέλεια. Άνοιγα διάπλατα τα μάτια και στο κλειστό στόμα μου σχηματιζόταν ένα ψεύτικο χαμόγελο. Αυτό πετύχαινε πάντα.

Καθώς η μητέρα και η αδερφή μου έμοιαζαν εμφανισιακά, αλλά αντιδρούσαν και με τον ίδιο τρόπο, συν τω χρόνω άρχισα να σκέφτομαι ότι, εφόσον δεν ήμουν σαν αυτές, ήμουν κατ' ανάγκη σαν εκείνον. Πώς εξηγείται αλλιώς ότι κατέβαζε τα μάτια όποτε ακλόνητη κάρφωνα πάνω του το βλέμμα μου; Πώς εξηγείται ότι ποτέ δεν με χτυπούσε παρά μόνο μου τραβούσε τα μαλλιά; Ούτε με χαστούκιζε ούτε με άρπαζε από τους ώμους όπως άρπαζε εκείνες, που τις τράνταζε σαν να ήταν δαμασκηνιές. Μόνο μία φορά ξεπέρασε αυτό το όριο.